

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

AİLE VE TÜKETİCİ HİZMETLERİ

**UYUŞTURUCU VE UYARICI
MADDELERDEN KORUNMA
762SHD010**

Ankara, 2011

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE BAĞIMLILIĞI	3
1.1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler	3
1.1.1. Tanımı.....	3
1.1.2. Sınıflandırılması	4
1.2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Zararları	7
1.3. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Bağımlılık Sebepleri	9
1.3.1. Uyuşturucu Maddenin Yapısal Özellikleri	10
1.3.2. Kişisel Özellikler	10
1.3.3. Çevresel Faktörler.....	11
UYGULAMA FAALİYETİ	12
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	14
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	17
2. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERDEN KORUNMA	17
2.1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerden Korunma Yolları	17
2.1.1. Koruyucu Önlemler (Birinci Basamak)	17
2.1.2. Erken Teşhis ve Tedavi (İkinci Basamak)	19
2.2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Bağımlılığına Geçiş Dönemleri	20
2.2.1. Alışkanlığa Geçiş Evresi.....	20
2.2.2. Ruhsal Bozuklukların Başlama Evresi	21
2.2.3. Kronik Devre	21
2.3. Uyuşturucu Madde Tedavisi	22
2.3.1. Bedensel Toksin (Zehir) Arınması	24
2.3.2. Ayakta Tedavi (Ambulante Therapie)	24
2.3.3. Klinik Tedavi (Stationäre Therapie)	25
2.3.4. İlaç Tedavisi (Substitution).....	25
2.4. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeye Karşı Mücadele Veren Kurum ve Kuruluşlar	26
UYGULAMA FAALİYETİ	29
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	30
MODÜL DEĞERLENDİRME	33
CEVAP ANAHTARLARI	36
ÖNERİLEN KAYNAKLAR.....	38
KAYNAKÇA	39

AÇIKLAMALAR

KOD	762SHD010
ALAN	Aile ve Tüketici Hizmetleri
DAL/MESLEK	Sosyal Destek Hizmetleri
MODÜLÜN ADI	Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerden Korunma
MODÜLÜN TANIMI	Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığına karşı koruyucu önlemler alınmasını sağlayan öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖN KOŞUL	Bu modülün ön koşulu yoktur.
YETERLİK	Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığına karşı koruyucu önlemler almak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığına karşı koruyucu önlemler alabileceksiniz. Amaçlar <ol style="list-style-type: none"> 1. Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığını araştırabileceksiniz. 2. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tedavisine yönelik doğru bilgi verebileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Sınıf Donanım: Ders kitapları, zararlı alışkanlıklardan korunma ile ilgili yasalar
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Uyuşturucu maddelerden korunmak sağlıklı ve mutlu olmanın en önemli ögesidir. Uyuşturucu madde, merkezi sinir sistemini etkileyerek kullanan bireyin fiziksel ve ruhsal dengesini bozup bağımlı olmasına yol açan, kişisel ve toplumsal yönden ekonomik ve sosyal çöküntüye neden olan maddelerdir.

Bağımlılık yapan maddeler, kimisi yasalarla satışı ve kullanılması yasaklandığı hâlde kimisi de uyuşturucu maddeler gibi satışı ve kullanılmasında herhangi bir yasal sınırlama olmayan maddelerdir. İnsanın akıl, zihin ve vücut sağlığının en büyük düşmanı olan uyuşturucu maddeler kişiyi ailesinden, işinden, toplumdan uzaklaştırıp yalnızlığa, bunalıma ve ölüme götürür.

Bu modülde uyuşturucu ve uyarıcı maddeler konusunda bilgi sahibi olacak, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden korunma yollarını öğreneceksiniz. Uyuşturucu madde kullananlarda gözlenen davranışları yorumlayabilecek ve onlara sorunlarını çözmeye yardımcı olabileceksiniz. İnsanlara uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tedavisine yönelik doğru bilgi verebileceksiniz. Öğreneceğiniz bilgiler mesleğinizin temelini oluşturacak. İş yaşamında bu bilgilerin sizi başarıya götürdüğünü fark edeceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığını araştırabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çevrenizdeki uyuşturucu ile mücadelede görevli kuruluşlar ve İnternet'ten uyuşturucu ve madde bağımlılığı konusunu araştırınız.
- Araştırma sonuçlarınızı diğer gruplarla karşılaştırınız.

1. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE BAĞIMLILIĞI

Kimyasal maddelerin çok eski zamanlardan beri insanların ruhsal durumlarını etkilediği bilinmektedir. Bu kimyasal maddelerin bir kısmı keyif verici, bir kısmı ise tıpta hastalıkların tedavisinde olmak üzere farklı amaçlar için kullanılmıştır.

Kimyasal maddelerin keyif verici olarak kullanılması sonucu bu maddelere bağımlı hâle gelen kişilerin sağlıkları bozulmuştur.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler hızla yaygınlaşarak toplumsal bir sorun hâline gelmiştir.

1.1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler

Yunanca uyku anlamındaki “Narke”den gelen ve İngilizce’ye “Narkotik” olarak geçen uyuşturucu sözcüğü; uyuşturma özelliği olan, uyuşturan, duymaz hâle getiren demektir.

1.1.1. Tanımı

➤ Uyuşturucu maddeler

Sakinleştirici, keyif verici, uyarıcı etkileri olup zararlı etkileri bilinse de giderek artan miktarda alma ihtiyacı doğuran, bırakıldığında ruhsal ya da fiziksel yoksunluk belirtilerine sebep olan ilaç ya da maddelere “uyuşturucu madde” denir.

Sinir sistemini uyuşturan ve böylece kişinin düşünme yeteneğini yok eden maddelerdir. Sürekli uyuşturucu madde kullanan kimselerde bu maddelere karşı bağımlılık meydana gelir.

Çok çeşitli uyuşturucu madde vardır. Bunlar; alkol, morfin, eroin, kokain, afyon, eter, esrar gibi maddelerdir. Yatıştırıcılar ve uyku ilaçları da uyuşturucu maddelerdendir.

Uyuşturucular derken sadece yasa dışı olan uyuşturucular söz konusu değildir. Bu tanıma aynı zamanda kullanımı büyük boyutlara ulaşan, alım satımı serbest olup tüketimine toplumda göz yumulan nikotin, alkol ve haplar da girmektedir.

Bağımlılık yapabilen bu yasal maddelerin aşırı miktarda kullanılmasıyla oluşan yıkıcı etkiler, yasa dışı uyuşturucularda olduğu gibidir.

Kamuoyunda öncelikle yasa dışı uyuşturucular ve bu maddeleri kullanan genç insanlar gündemdedir. Aslında yasa dışı uyuşturucular, bir buzulun deniz üzerinde görülen tepe kısmına benzetilebilir. Bu uyuşturucu buzulunun denizin altındaki büyük kısmı, günlük yaşamımızdaki birçok uyuşturucuları ve bunları kullanan her yaşta insanları içermektedir.

➤ **Uyarıcılar**

Amfetamin ve benzeri maddelerin merkezi sinir sistemi üzerinde uyarıcı etkileri vardır. Uyarıcı maddeler alındığında kişide geçici enerjik durum meydana gelir. Kişinin uykusu dağılır. Bu özelliği nedeniyle şoförler, öğrenciler ve gece çalışanlar tarafından kullanımı daha fazladır.

Önceleri enerjik bir durum oluşturan uyarıcılar daha sonra bitkinlik oluşturur. Sürekli kullanılmasında ise kişilik ve davranış bozukluklarına neden olur. Kişide kaygı ve şüpheler meydana gelir. Uyarıcılar, kullanan kişide ruhsal bağımlılık yapar.

1.1.2. Sınıflandırılması

Uyuşturucu maddeler elde edilmiş şekillerine göre; doğal, yarı sentetik ve sentetik olarak sınıflandırılabilirler gibi daha çok kullanıldığında oluşturdukları etkilere göre dört grupta sınıflandırılır. Bunlar:

- Uyuşturucular (depresanlar)
- Uyarıcılar (stimülanlar)
- Hayal gördürücüler (halüsinojenler)
- Narkotikler

Bunların dışında, merkezi sinir sistemini etkileyerek bağımlılık yapabilme özelliği olan ve bu doğrultuda kullanılmaları da söz konusu olan toluen, ksilen gibi (tiner ve bali koklayanlar) bazı kimyasal maddeler de ayrı bir grup olarak değerlendirilebilmektedir.

UYUŞTURUCU MADDELER	
Doğal Uyuşturucular	Dişi Hint Keneviri Esrar Morfin Kokain Metadon
Sentetik Uyuşturucular	Amfetaminler Barbitüratlar Benzodiazepinler
Yarı Sentetik Uyuşturucular	Eroin Dihidrokodein LSD

Tablo 1.1: Elde edilişlerine göre sınıflandırma

1.1.2.1. Uyuşturucular (Depresantlar)

Bu gruptaki maddeler merkezi sinir sistemini etkileyerek genellikle kişide uyku ve uyuşukluk hâli oluşturur.

Yatıştırıcılar ve uyutucular olmak üzere iki gruba ayrılır.

➤ Yatıştırıcılar (sedatifler)

Heyecan giderici ve sakinlik verici özellikleri vardır. Vücutta bir gevşeme oluşturur, dinlenmeyi sağlar. Uykuya sebep olmayabilir.

➤ Uyutucular (hipnotikler)

Uykusuzluğu gidermek, uyumayı sağlamak amacı ile kullanılır. Bu maddelerin uzun süreli yüksek dozlarda kullanımları, alışkanlık oluşturmakta ve bağımlılığa yol açmaktadır.

1.1.2.2. Uyarıcılar (Stimulantlar)

Uyarıcılar kullanan kişiye zindelik verir. Uykuyu önler.

Başlıca örnekleri; amfetaminler ve kokaindir.

1.1.2.3. Hayal Gördürücüler (Halüsinojenler)

Bu tür maddeler kullanıldığında kişiyi gerçek dünyadan uzaklaştırarak hayal âlemine daldırır. Zaman ve yer kavramını zayıflatır, düşünme ve algılamada bozukluklara sebep olur.

Bu grubun başlıca örnekleri; Hint keneviri kökenli olanlar, (kubar esrar, toz esrar, plaka esrar, reçine esrar) LSD, PCP ve triptaminlerdir.

Dişi Hint keneviri ve esrarın yasal ve yasal olmayan yollarla 3000 yıldan beri kullanıldığı bilinmektedir. Günümüzde en yaygın ve en çok kullanılan bitki kökenli maddedir.

Resim 1.1: Hint keneviri

1.1.2.4. Narkotikler

Narkotik maddeler, merkezi sinir sisteminde uyuşturucu etkisi ile ağrıkesen analjezik maddelerdir.

Afyon alkaloidleri, afyon türevleri, opiatlar olmak üzere üç grupta incelenir.

➤ Afyon alkaloidleri

Çoğu narkotik analjeziklerin kaynağı afyon (haşhaş) bitkisidir. Çoğunlukla Asya kıtasında yetiştirilir. Afyonun yaklaşık % 25'ini alkaloidler oluşturur.

➤ Afyon türevleri

Afyonun yapısında doğal olarak bulunan alkaloidlerden kimyasal tepkimelerle üretilen maddelerdir ve bunlara yarı sentetik maddeler de denir.

Buna örnek olarak eroin, dihidrokodein vb. verilebilir.

➤ Opiatlar

Afyonun yapısında doğal olarak bulunan alkaloidlerden kimyasal tepkimelerle üretilmekle birlikte benzer narkotik, analjezik ve farmakolojik etkilere sahip olan tam sentetik maddelerdir.

Örnek olarak pethidin, metadon vb. verilebilir.

Resim 1.2: Afyon bitkisi

1.2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Zararları

Uyuşturucu madde, merkezi sinir sistemini etkileyerek kullanan kişinin fiziksel ve ruhsal dengesini bozup bağımlı olmasına yol açan maddelerdir.

Bazı kimyasal maddelerin insanların ruhsal ve bedensel durumu üzerinde olumsuz etkileri olduğu uzun süredir bilinen bir gerçektir.

Bu maddelerin bazıları tedavi amacıyla kullanılırken bir kısmı da geçici keyif verici etkileri nedeniyle kötüye kullanılmaktadır.

İlaçlar ya da kimyasal maddeler, tedavi etme amacı dışında geçici keyif verici, uyarıcıya da uyuşturucu etkileri nedeniyle kullanıldığında kötüye kullanılmış olur.

Tıp dışı amaçlarla kullanılan bu maddeler, kullananların sağlığını olumsuz yönde etkilerken toplumsal sorunlar da oluşturur.

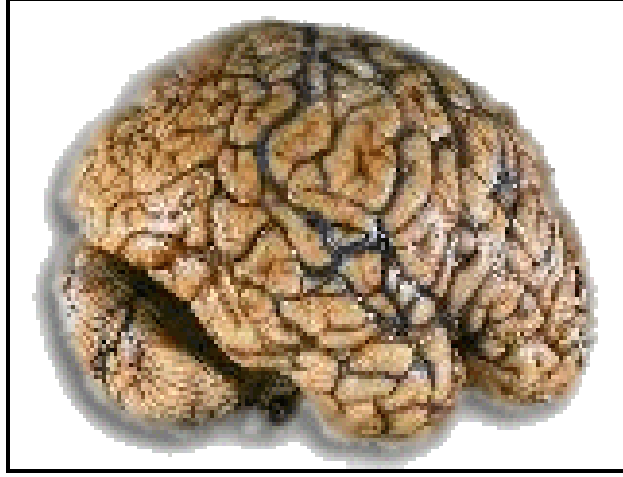
Özellikle gençler arasında yaygınlaşan uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı insan sağlığını tehdit eden en önemli unsurdur.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin zararları şunlardır:

➤ **Merkezi sinir sistemi**

Uyuşturucuların en büyük zararı beyin ve merkezi sinir sistemi üzerindedir. Kişiyi normal düşünce ve davranışlardan uzaklaştırır. Hafıza kaybı, konuşma bozuklukları,

uykusuzluk, uygun olmayan davranışlar, zekâ azalması, ses ve ışık halüsinasyonlarına sık rastlanır.

Resim 1.3: Merkezi sinir sistemine zarar veren uyuşturucular

➤ **Sindirim sistemi**

Bulantı, kusma, sürekli karın ağrısı, ishal bazen kabızlık, bağırsak ve mide spazmları görülür.

➤ **Böbrek ve karaciğer**

Uyuşturucular karaciğerde metabolize edildikten sonra böbrekler yoluyla organizmadan ayrılır. Sürekli kullanım karaciğer ve böbrek yetersizliğine neden olur.

Resim 1.4: Böbrek yetersizliğine sebep olan uyuşturucu maddeler

➤ **Göz**

Gece körlüğü, fazla ışıktan rahatsız olma, zamanla göz sinirlerinin zarar görmesi sonucunda kalıcı körlük gelişir.

➤ **Solunum sistemi zararları**

Nefes darlığı, öksürük, solunum felçleri gelişir.

➤ **Psikolojik sorunlar**

Çevreden kopma, iş yapamama, içine kapanıklık, yalnızlık hissi, çevresiyle ilgilenmeme, bencillik, bazen aşırı heyecan, iştahsızlık, güven duygusu kaybı, bilinçaltında gizlenmiş duyguların açığa çıkması gibi durumlar yaşanır. Kişi geçimsiz ve huysuz birisi olur.

➤ **Maddi problemler**

Kişi uyuşturucu bulabilmek için gün geçtikçe daha çok para sarf eder. Zamanının büyük kısmını bu maddeyi ele geçirmek için harcar. Düzenli bir işte çalışmadığından sürekli iş değiştirir. Sonuçta hiçbir iş yapamaz hâle gelir.

Ortak enjektör kullanımı ve ya olumsuz hijyen sonucunda uyuşturucu kullananlar arasında başta AİDS olmak üzere hepatit ve diğer bulaşıcı hastalıklar hızla yayılır.

➤ **Ani ölüm**

Aşırı dozda uyuşturucu kullanımına bağlı olabildiği gibi yarattığı psikolojik yıkım sonucunda intihar vakalarına rastlanır. Gittikçe yüksek doz kullanan kişi altın vuruş denilen son yüksek doz almaktan çekinmez.

➤ **Sosyal problemler**

Kişiyi ailesinden, toplumdan ve çevresinden kopararak yalnızlığa, bunalıma ve hemen ardından da sorumsuz bir hayata mahkûm eder. Bağımlıyı yaşayan bir ölü hâline getirir.

Bu sebeple uyuşturucuların bağımlıya, aile hayatına, doğacak çocuklara, iş hayatına, aile ve ülke ekonomisine, bireysel ve toplumsal ahlaka verdiği zararlar ifadelere sığdırılmaz. İntiharlar, cinayetler, her türlü gasp ve anarşinin temelinde uyuşturucu vardır.

Gençliği iş göremez hâle gelmiş, uyuşturucu batağına düşmüş bir ülkenin gelişmesi mümkün değildir.

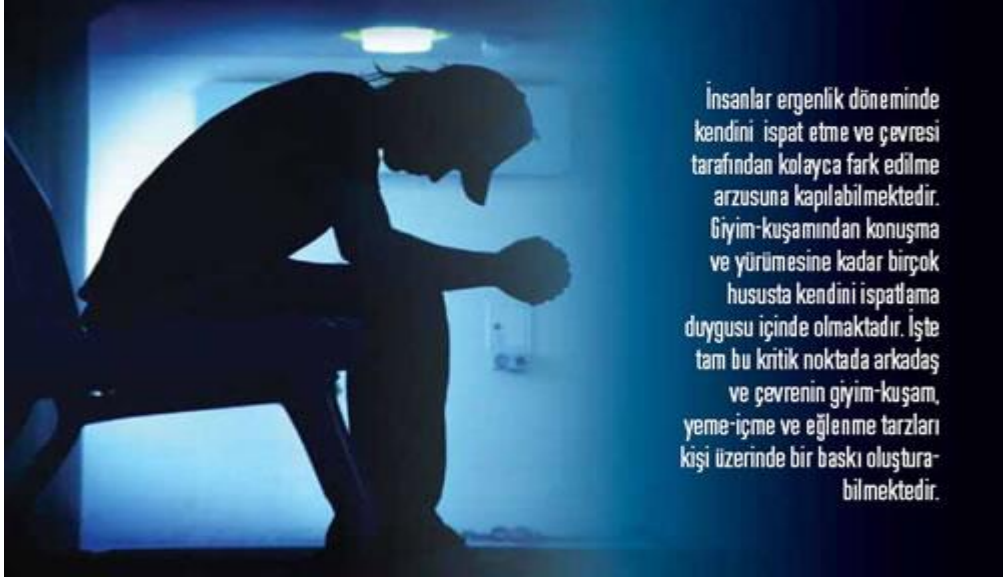
1.3. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Bağımlılık Sebepleri

Gençler, uyuşturucu madde kullanımı konusunda risk taşıyan bir gruptur.

Yapılan araştırmalara göre insanların uyuşturucuya başlama nedenleri; % 22 merak ve özentî, % 17 arkadaş ısrarı, % 16 bunalımdan kurtulma, % 5 sıkıntı, % 5 de kişisel yalnızlıktır.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığı toplumsal ve bireysel açıdan günümüzün en tehlikeli sorunlarındanır.

Uyuşturucu madde bağımlılığının sebepleri üç grupta toplanabilir.

Resim 1.5: Uyuşturucu maddelerin insanı yalnızlaştırması

1.3.1. Uyuşturucu Maddenin Yapısal Özellikleri

Uyuşturucu maddeler kimyasal yapıları gereği merkezi sinir sisteminin reseptör hücrelerine bağlanarak etki gösterir ve bağımlılık yaratır. Bu nedenle tedavi amacıyla verilen uyuşturucu nitelikteki ilaçların aşırı ve yanlış kullanılmasıyla da bağımlılık oluşmaktadır.

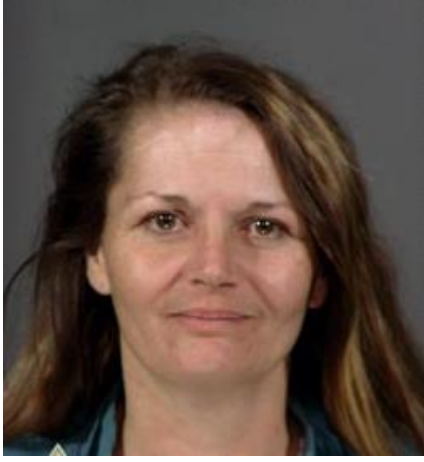
Hekim önerisi ve kontrolü dışında keyif almak veya sakinleşmek amacıyla uyuşturucu özelliğindeki ilaçların kullanılmasına “kötüye kullanma” adı verilir. Ağrı kesiciler dâhil birçok ilaç hekim önerisi dışında kullanılmakta, bu durum direnç artırımına (tolerans) ve bağımlılığa yol açmaktadır.

Örneğin, kaza veya ameliyat sonucu kullanılan kuvvetli ağrı kesiciler kolaylıkla bağımlılık oluşturabilmektedir.

1.3.2. Kişisel Özellikler

Uyuşturucu madde bağımlılığı özellikle gençler arasında hızla yayılmaktadır. Ergenlik dönemi problemleri arasında bocalayan gençler, sorunlarının çözümünü uyuşturucularda aramaktadır.

Grup arkadaşlarının baskısı, onlara uyum sağlama isteği, merak ve macera tutkusu, yasaklara karşı gelme isteği, sorumluluktan kaçma, başarısızlık ve güvensizlik gibi duygulardan kurtulma vb. nedenlerle kişiler uyuşturucu maddeleri denemektedir. “Nasıl olsa ben alışmam, bir defa denemekten ne çıkar, istediğim zaman bırakırım.” gibi düşüncelerle kişiler uyuşturucu bağımlısı hâline gelirler.

Resim 1.6: Uyuşturucu kullanan bir kadının 3 yıl 5 ay sonraki durumu

1.3.3. Çevresel Faktörler

Uyuşturucu madde bağımlılığında sosyal çevrenin önemli rolü vardır. Aile içindeki huzursuzluklar, aşırı kısıtlayıcı ve baskıcı tutumlar veya aşırı serbest davranılması, ailede uyuşturucu kullanan bireyler olması gibi sebepler kişileri uyuşturucuya itebilir.

Arkadaş gruplarının baskısı veya özendirmesi uyuşturucuya başlamakta etkindir. Özellikle ergenlik döneminde grupların etkisi fazladır. Uyuşturucu satıcılarının hedef kitlesi gençlerdir. Lise ve üniversite gençleri arasında uyuşturucu madde kullanımını yaygınlaştırarak büyük paralar kazanmaktadırlar.

Bazı ülkelerde uyuşturucu kullanımına hoşgörüyle bakılmakta ve suç sayılmamaktadır. Bu durum bağımlılığın yayılmasına yol açmaktadır.

Ülkemizde uyuşturucu maddelerin üretimi, ithali, alımı, satımı, bulundurulması, alımına yardımcı olunması ve sahte reçeteye alınması suçtur ve ağır cezalar uygulanmaktadır.

Güçlü ağrı kesiciler ve sakinleştirici ilaçlar da özel reçetelerle satılmakta Sağlık Bakanlığı tarafından sıkı şekilde denetlenmektedir.

Resim 1.7: Doktor önerisi olmadan kullanılmaması gereken ilaçlar

UYGULAMA FAALİYETİ

Çeşitli kaynaklardan yararlanarak uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlısı kişileri uzman denetiminde gözlemleyerek bir sunu hazırlayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığı ile ilgili araştırma yapınız.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kütüphane, İnternet ortamı ve uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığı ile mücadele eden kurum ve kuruluşlardan bilgiye ulaşabilirsiniz. ➤ Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığı ile mücadele eden kurum ve kuruluşlara randevu alarak gidebilirsiniz. ➤ İnsan ilişkilerine özen gösterebilirsiniz. ➤ Yetkililerden konunuzla ilgili bilgi ve doküman isteyebilirsiniz. ➤ Görüşme sırasında zamanı verimli kullanmaya özen gösteriniz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sunumunuzda uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığının zararlarına yer veriniz.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Edindiğiniz bilgileri tablo hâlinde sunabilirsiniz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sunumunuzda sorumlu olduğunuz bireylerin uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılık sebeplerini gözlemleyerek edindiğiniz bilgilere yer veriniz.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sorumlu olduğunuz bireylerin tavır ve davranışlarını gözlemleyerek not alabilirsiniz. ➤ Gözlem yaparken kendinizi hissettirmemeye özen gösteriniz. ➤ Sorumlu olduğunuz bireylerle zaman zaman görüşmeler yapabilirsiniz. ➤ Sorumlu olduğunuz bireyleri aktif olarak dinleyebilirsiniz. ➤ Edindiğiniz bilgileri kendiniz değerlendiriniz. ➤ Değerlendirmenizi ilgili kişilerle paylaşarak doğru yorumladığınızdan emin olunuz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sunumunuzda uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığı olan bireyleri ilgili birimlere iletmenin önemine yer veriniz.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının zararları için Öğrenme Faaliyeti -1'den faydalanabilirsiniz. ➤ Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığı olan bireyleri ilgili birimlere iletmenin önemini açıklayabilirsiniz.

<p>➤ Sunumunuzda alınabilecek önlemler konusunda ilgililerle iş birliği yapmanın gereğine yer veriniz.</p>	<p>➤ Edindiğiniz bilgileri bilgisayar kullanarak rapor hâline getirebilirsiniz.</p>
<p>➤ Sunumunuzu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.</p>	<p>➤ Hazırladığınız sununun doğruluğunu öğretmeninizle birlikte kontrol edebilirsiniz.</p>

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. “Sinir sistemini uyuşturan ve böylece kişinin düşünme yeteneğini yok eden maddelerdir.” ifadesi aşağıdakilerden hangisi için en doğru tanımdır?
A) Uyuşturuucu madde
B) Bağımlılık
C) Yatıştırıcı
D) Sakinleştirici
2. Uyuşturuucu maddeler vücuttaki etkilerine göre kaç şekilde sınıflandırılır?
A) 2
B) 4
C) 3
D) 5
3. Aşağıdakilerden hangisi çoğu narkotik analjeziklerin kaynağı olan bitkidir?
A) Afyon
B) Kendir
C) Kenevir
D) Pamuk
4. Aşağıdakilerden hangisi uyuşturuucuların zararlı etkilerinden biri değildir?
A) Sindirim sisteminde bulantı, kusma, sürekli karın ağrısı, ishal bazen kabızlık, bağırsak ve mide spazmları
B) Gözlerde gece körlüğü, fazla ışıktan rahatsız olma
C) Solunum sistemi zararları; nefes darlığı, öksürük, solunum felçleri
D) Saçlarda parlaklık ve canlılık
5. Aşağıdakilerden hangisi uyuşturuucuların sebep olduğu sosyal problemlerden biri değildir?
A) Kişiyi ailesinden uzaklaştırır.
B) Karaciğer ve böbrek yetersizliğine neden olur.
C) Kişiyi yalnızlığa ve bunalıma sürükler.
D) Kişiyi çevresinden uzaklaştırır.

6. Aşağıdakilerden hangisi insanların uyuşturucuya başlamasındaki en önemli sebeptir?
A) Merak ve özentî
B) Bunalımdan kurtulma
C) Sıkıntı
D) Kişisel yalnızlık
7. Uyuşturucu madde bağımlılığının sebepleri kaç grupta toplanır?
A) 5
B) 2
C) 3
D) 4
8. Uyuşturucu madde bağımlılığı özellikle kimler arasında hızla yayılmaktadır?
A) Çocuklar
B) Yetişkinler
C) Yaşlılar
D) Gençler
9. Aşağıdakilerin hangisi merkezi sinir sisteminde uyuşturucu etkisi ile ağrıyı kesen analjezik maddelerdir?
A) Uyuşturucular
B) Narkotik maddeler
C) Uyarıcılar
D) Yatıştırıcılar
10. Aşağıdakilerden hangisi doğal uyuşturuculardan biri değildir?
A) Dişi Hint keneviri
B) Esrar
C) Erin
D) Morfin

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Uygulamalı Test”e geçiniz.

UYGULAMALI TEST

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin zararlarını anlatan duvar panosu hazırlayınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için Evet, kazanamadıklarınız için Hayır kutucuklarına (X) işareti koyarak öğrendiklerinizi kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Grup oluřturdunuz mu?		
2. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin zararlarını araştırdınız mı?		
3. Kaynak taraması yaptınız mı?		
4. Konunuzla ilgili bilgiler edindiniz mi?		
5. Konunuzla ilgili resimler buldunuz mu?		
6. Panonuzun özelliğine göre uygun araç ve gereçleri hazırladınız mı?		
7. Edindiğiniz bilgi ve dokümanları panoya yerleştirdiniz mi?		
8. Panonuzun kontrolünü yaptınız mı?		
9. Panonuza konunuzla ilgili ilgi çekici bir başlık yazdınız mı?		
10. Panonuzu sınıfa astınız mı?		
11. Size verilen süre içinde çalışmalarınızı tamamladınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tedavisine yönelik doğru bilgi verebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çevrenizdeki madde bağımlılığıyla mücadele eden kurum ve kuruluşlar, İnternet, kütüphaneler ve dergilerden uyuşturucu ve uyarıcı madde tedavisi konusunu araştırınız.
- Uyuşturucu ve uyarıcı madde tedavisi konusunda edindiğiniz bilgileri rapor hâline getirerek sununuz.

2. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERDEN KORUNMA

Önleme çalışmalarında bireyi madde kullanımına başlamadan bilinçlendirmek öncelikli hedefdir. Birincil önleme çalışmaları olarak tanımlanan bu yaklaşımda eğitim yolu ile madde kullanımının engellenmesine çalışılmaktadır. En iyi korunma yolu hiç başlamamaktır. Bir şekilde başlanmışsa kurtulmak mümkündür.

Madde kullanımı ve bağımlılığı bir sağlık sorunu olmakla birlikte tedavisi mümkün bir hastalıktır. Kişi ilgili hastanede tedavisini olup sağlıklı bir birey olarak kendi yaşam alanına geri dönebilir. Bunun için mutlaka tıbbi yardım ve uzman desteği gerekmektedir.

Tedavi tamamlandıktan sonraki süreç oldukça hassastır. Kişi kendisini madde kullanımına iten ortamlardan ve arkadaş çevresinden uzaklaşmalı, yaşamında anlamlı ve önemli olan kişiler, etkinlikler ve yaşantılarla iç içe olmalıdır. Aksi takdirde tekrar madde kullanma ihtimali oldukça yüksektir.

2.1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerden Korunma Yolları

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden korunma yolları iki grupta incelenebilir.

2.1.1. Koruyucu Önlemler (Birinci Basamak)

Uyuşturucu maddelerden toplumun korunması için öncelikle bu maddeler, üretimden tüketime kadar sıkı bir şekilde denetlenmelidir.

Yine uyuşturucu maddeleri gençlerimize alıştırmaya çalışarak büyük paralar kazanan kötü niyetli kişilerin sıkı polisiye tedbirlerle mücadele edilerek cezalandırılmaları sağlanmalıdır.

Resim 2.1: Uyuşturucu maddelerden korunmada polisiye tedbirler gerekmesi

Toplumun ve çocuklarımız için son derece tehlikeli olan uyuşturucunun zararları çeşitli toplantılarda, panellerde, basın ve yayın organlarında sık sık anlatılarak halk bu konuda bilinçlendirilmelidir. Bu konuda öğretmen ve aileler iş birliği yapmalıdır.

Resim 2.2: Uyuşturucunun zararları konusunda yapılan bir toplantı

Bunların yanında kişinin yapacağı bazı davranışları şunlardır:

- Gençlik döneminde görülen endişe, bocalama ve güvensizlik gibi davranışlar bu dönemdeki normal dalgalanmalardır. Endişeye kapılarak bu davranışlar abartılmamalıdır.
- Çalışma ve dinlenme dönemleri dengeli ayarlanmalıdır. Çalışma aralarında mutlaka dinlenmeye zaman ayrılmalıdır.
- Kişi, yaşamının çeşitli evrelerinde zaman zaman başarısızlığa uğrayabilir. Başarısızlık karşısında pes etmeyerek azimle mücadele etmelidir.
- Kişiler, arkadaşlarını seçerken dikkatli olmalıdır. Kötü alışkanlıkları olan kişilerle arkadaşlık kurulmamalıdır.

- Kişi, spora ve hobilerine de zaman ayırmalıdır.
- Hekim önerisi olmadıkça kesinlikle ilaç kullanılmamalıdır.
- Uyuşturucunun bir kez dahi kullanımı bağımlılık yapacağından merak için de olsa denenmemelidir.
- Uyuşturucu kullanan gençler arasında yapılan araştırmada gençlerin % 31'i 15 ve daha küçük, % 42'si ise 15–20 yaşları arasında uyuşturucuya başladıklarından mücadeleye okullarda başlanmalıdır.

Resim 2.3: Uyuşturucu maddelere karşı korunmada önemli rol oynayan spor ve kişisel ilgiler

Resim 2.4: Uyuşturucu maddeleri merak etmenin tehlikesi

2.1.2. Erken Teşhis ve Tedavi (İkinci Basamak)

Bütün koruyucu tedbirlere rağmen uyuşturucu madde bağımlılığında tam başarı sağlanmamaktadır. Bu nedenle uyuşturucu ile mücadelede ikinci basamak olan uyuşturucunun erken teşhis edilerek tedavisi yapılmalıdır. Bunun için:

- Çeşitli basın ve yayın organlarıyla toplumun her kesimine uyuşturucu konusunda merak uyandırmayacak ancak ciddiyetini de vurgulayacak şekilde bilgi verilmelidir. Uyuşturucuya başlayanların yaklaşık % 22'sinin merak yüzünden olduğu unutulmamalıdır.

- Toplumun, bireylerin kendisinde veya çevresindeki kişilerde uyuşturucunun belirtilerini tespit edebilmesi için bilgilendirilmelidir. Böylece uyuşturucu erken teşhis edileceğinden tedavi kolaylaşır.
- Uyuşturucu bağımlısı, tedavi için kesin istekli olmalıdır. Kişinin yakın çevresi buna yardımcı olmalıdır.
- Uyuşturucu kullandıktan pazarlayana kadar her aşamada sıkı polisiye tedbirlere başvurmalıdır.
- Uyuşturucu madde bağımlılığının tedavisi için okul rehberlik servislerine, hastanelerin ilgili servislerine, uyuşturucu konusunda özel olarak ilgilenen gönüllü kuruluşlara bağımlı kişiler başvurmalıdır.
- Uyuşturucu madde bağımlılarının tedavisi için özel klinikler açılmalıdır. Bu kliniklerden çok sayıda bağımlının faydalanması sağlanmalıdır.

2.2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Bağımlılığına Geçiş Dönemleri

Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığına geçiş dönemleri üç grupta incelenir.

2.2.1. Alışkanlığa Geçiş Evresi

Uyuşturucu madde bağımlılığının başlangıcı yalnızca bir kez denemek amacıyla kullanılması ya da doktor önerisiyle alınan bir ilacın daha sonra kontrol dışında kullanılarak rahatlatıcı etkisine alışılması dönemidir.

Resim 2.5: İlaçlara dikkat edilmesinin gerekliliği

Bu dönemde yalancı bir dünyaya dalarak keyif alma duygusu ön plana çıkar. Kişi kararsızdır, uyuşturucuya başlamamak için direnir. İsteddiği zaman uyuşturucuyu bırakacağını düşünür. Vücutta kalıcı bir fiziksel hasar yoktur.

Kişi uyuşturucu maddenin zararıyla ilgili olarak yapılan uyarıları dikkate almaz, istediği zaman bırakabileceğini düşünür.

Gerekli tıbbi yardım yapılırsa kolaylıkla uyuşturucuyu bırakabilir. Kişilerde yersiz davranışlar, aşırı neşe ve durgunluk, dalgınlık, unutkanlık arkadaşlarından ayrılarak yeni

gruplara katılma, her zamankinden çok para harcama gibi değişiklikler uyuşturucu kullanmaya başladığının belirtileridir.

2.2.2. Ruhsal Bozuklukların Başlama Evresi

Bu dönemde kişi yaşamını devam ettirebilmek için uyuşturucu maddeyi kullanmak zorundadır. Artık keyif alma ihtiyacı yoktur. Maddenin yoksunluğunda büyük sıkıntı ve problemler doğmaktadır. Uyuşturucu maddeyi bırakabileceğinden artık emin değildir. Tolerans gelişiminden dolayı daha fazla madde kullanmaya başlar.

Görme bulanıklığı, göz bebeklerinde küçülme, ağız kuruluğu, ellerde titreme, nabız ve solunum sayısında azalma, tansiyon düşüklüğü, kabızlık, hafızada zayıflama, ruhsal durgunluk, dikkatsizlik, irade ve kişilik kaybı, halüsinasyonlar vardır. Karaciğer, kalp, solunum ve sindirim sisteminde hasarlar ortaya çıkmaktadır.

Resim 2.6: Tolerans gelişimi

Bu dönemdeki bağımlılığı kurtarmak için ciddi bir tedavi gerekir.

2.2.3. Kronik Devre

Bu dönemde organlarda ağır hasarlar ve ruhsal çöküntü görülür. Kalp ve solunum problemleri, karaciğer hastalıkları ortaya çıkar. Aşırı zayıflama, kusma, kalp ve solunum yetmezliği görülür. Bağımlının hastalıklara karşı direnci azalır. Zatürre, hepatit (sarılık), AIDS gibi hastalıklar meydana gelir. Beyin hasarı, kişilik kaybı, ağır ruhsal problemler ortaya çıkar. Kişi kendine bakamaz ve yardıma muhtaç hâle gelir.

Madde bulabilmek için her yol denenir hatta suç işlenebilir. Uyuşturucu kullanımında aşırı doz alınmasına bağlı olarak zehirlenme ve ölüm görülebilir.

Resim 2.7: Uyuşturucunun kişiyi suça yöneltmesi

Aşırı doz alındığında başlangıçta huzursuzluk, sesli ve ışıklı uyarıcılara karşı aşırı tepki görülür. Halüsinasyonlar, terleme, bulantı ve kas krampları meydana gelir. İdrar ve dışkı kontrolü kaybolur. Solunum düzensizleşir. Kalp atımı ve kan basıncı düşer. Titremelerle baygınlık, koma ve ölüm meydana gelir.

Uyuşturucu bağımlılığı erken dönemde yakalanıp tedavi edilemez ise kişiyi ölüme sürükleyen bir alışkanlıktır.

2.3. Uyuşturucu Madde Tedavisi

Bağımlılıktan kurtulmada en önemli faktör kişinin bırakmayı istemesi ve tedaviyi kabul etmesidir.

Uyuşturucu madde bağımlılığı tedavisinin çok boyutlu olması nedeniyle başarılı olabilmek için kişinin sosyal ve psikolojik sorunlarının birlikte ele alınması gerekir.

Başarıdaki en önemli konu kişinin tedavi olmayı kabul etmesi ve de bu alışkanlığından kurtulmayı gerçekten istemesidir. Bu çok önemlidir. Tedavi olmayı istemez veya bunun için zorlanırsa bir müddet sonra tekrar aynı alışkanlığına devam eder. Ayakta tedavi mümkün olmadığında tedavi hastanede ve de bu tür hastalar için ayrılmış özel odalarda yapılır. Bağımlı kendi istediği ile hastaneye gelmeli, tedavi alacağı kuruma güvenmeli ve iyi olacağına inanmalıdır.

Hastaneye yatan kişinin doktorundan hiçbir alışkanlığını gizlememesi gerekir. Birden fazla madde bağımlılığı olanlar genellikle bir tanesini söyleyip diğerlerini gizlerler. Bu doğru değildir. Kullandığı tüm maddeleri, alış sıklığını ve de biliniyorsa saflık derecelerini açık açık söylemek tedavinin sonucunu olumlu yönde etkiler.

Resim 2.8: Tedavi için hiçbir alışkanlığın gizlenmemesi

Bağımlının uyuşturucu alışkanlıkları hakkında fikir sahibi olunduktan sonra bunların yarattığı yan etkilerin anlaşılabilmesi için kan ve idrar analizleri alınıp gerekli olan röntgen filmleri çekilir. Hastada ayrıca kan, idrar ve tükürüğünden uyuşturucu tayini yapılarak kullandığı maddeler ve bunların dozajı hakkında bilgi sahibi olunur. Bunlar tamamlandıktan sonra kişinin tedavisine geçilir.

İlk olarak kişisel veya grup terapisi şeklinde uygulanan psikolojik tedavidir. Alışkanlıklarının verdiği zararlar anlatılıp tedavi ilkelerine uyarsa bunlardan kesin olarak kurtulacağı ayrıntılı olarak anlatılır. Aynı alışkanlığı olan diğer hastalarla sık sık görüşmesi ve madde kullanımı nedeniyle başlarından geçen olumsuzlukları anlatmaları faydalıdır.

Bazı ziyaretçiler yanlarında uyuşturucu getirdiklerinden ilk günlerde ziyaretçi kabul edilmez. Bu genel bir kural olup baştan bilinmesi daha sonra oluşacak sıkıntıları ortadan kaldırır.

Resim 2.9: Tedavi sürecinde sabırlı olmanın gerekliliği

Damar yoluyla uyuşturucu kullananların tedavisi diğerlerine göre daha uzun sürdüğü bilinmeli ve sabırlı olunmalıdır.

Kullanılmış olan uyuşturucu maddeler kişinin organizmasında mutlaka bir takım zararlar oluşturur. Hastanın psikiyatrik ve psikolojik tedavisi devam ederken uyuşturucu kullanımına bağlı olarak oluşmuş diğer problemler de ortadan kaldırılmaya veya mümkün olduğu kadar azaltılmaya çalışılır.

Hastanede yatarken ilgi alanına göre tahta boyama, cam boyama, resim yapma gibi hobiler kazandırılmaya çalışılır.

İyi bir tedavi için aile ile de görüşülmesi ve onlara da bağımlıya yaklaşımları hakkında bilgi verilmesi gereklidir. Bunun için haftanın belirli günleri ailelere açıklayıcı ve yön gösterici toplantılar yapılarak davranış biçimleri belirlenir.

Resim 2.10: Tedavi için kişisel ilgilerin önemi

Uyuşturucu madde bağımlılığın tedavisi dört aşamada gerçekleştirilir.

- Bedensel toksin (zehir) arınması
- Ayakta tedavi (ambulante therapie)
- Klinik tedavi (stationäre therapie)
- İlaç tedavisi (substitution)

2.3.1. Bedensel Toksin (Zehir) Arınması

Tedavi başlamadan önce ilk koşul hastanın maddeyi bırakmasıdır. Amaç bedenin kullanılan toksinden (zehirden) arınmasıdır. Almanca “Entzug” ya da “Entgiften” denilen bu ilk adımda hasta kriz atlattığı için toksin arınması hastanede yapılır.

Kriz çok şiddetli bir gribe benzer. Ateş nöbeti, mide ve bağırsak bozukluğu, aşırı mafsals ağrıları görülen olgulardır. Krizin şiddeti ve süresi kullanılan maddeye, dozuna ve tüketim süresine bağlıdır.

2.3.2. Ayakta Tedavi (Ambulante Therapie)

Uyuşturucu kullanmadan bir yaşam sürdürmek için bedensel arınmadan sonra vakit kaybetmeden psikolojik tedaviye (psikoterapi) başlamak gerekir. Hastanın madde tüketimi aşırı düzeye ulaşmamışsa uzun süredir kullanmıyorsa içinde bulunduğu koşullar olumlu ve en önemlisi kendisi tedaviye hazırsa ayakta tedavi uygulanabilir. Bu tedavi danışma bürolarında görevli terapistler tarafından uygulanır.

2.3.3. Klinik Tedavi (Stationäre Therapie)

Hasta uzun süredir ya da aşırı boyutta madde bağımlısı ise özellikle bu tür sorunlar için kurulmuş kliniklerde tedavi görmesi daha uygundur.

Klinik tedavisi süresi de genellikle altı ay kadardır. Gerek ayakta gerek klinik tedavisinde ilk kez sorunu yenemeyen, başarısız olan hastalara rastlanmaktadır.

Bazı insanlar için ilk tedavinin başarısız sonuçlanması ikinci kez yapılacak tedavi için bir deneyim olabilir.

Resim 2.11: Olumlu sonuçlanana kadar tedaviye devam edilmesinin önemi

2.3.4. İlaç Tedavisi (Substitution)

İlaç tedavisi genelde durumu çok ağır, ayrıca bağımlılığın yanında başka hastalıkları da olanlara uygulanmaktadır.

Örneğin, hepatit-C hastası, HIV enfeksiyonlu veya AIDS hastası olan bağımlılar bu kapsama girerler. Bu tedavinin amacı, eroin yerine verilen morfin bazlı bir ilaçla hastanın maddeye olan açlığını doyumaktır. Bu sayede kişinin eroin kullanma gereksinimi giderilmiş olur.

Uzun süre ilaç tedavisi uygulanan hastalar olduğu gibi bir süre sonra dozaj düşürülerek tedavisi bitirilen hastalar da vardır. Güncel olarak metadon, polamidon ve subutex ilaçları kullanılmaktadır.

Hastanedeki tedavi genel olarak 15 günde tamamlanır. Yoğun ve uzun süreli alışkanlığı olanların tedavisi ise yaklaşık 30 gün sürer. Gerekli olan durumlarda hastaneden çıktıktan sonra tedaviye ayaktan devam edilir.

Uyuşturucu kullanan kişilerin yeni hayatlarına uyum göstermeleri ve ortam değişikliği sağlamak amacıyla bir müddet başka evlerde yaşamaları faydalı olur.

Hastaneden çıktıktan sonraki rehabilitasyon dönemi kişinin fiziki, psikolojik ve sosyal yönden güç kazanması için önemli bir devredir. Karşılaştığı sorunlarla tek başına mücadele etmesini sağlamak ve toplumda faydalı bir kişi olarak yaşamını sürdürebilmek için yapılan çalışmaları içerir.

Bu nedenle hastaneden çıktıktan sonra kendi mesleğine ve yapısına uygun bir işe yerleştirilmeye çalışılır. Bu konuda yardımcı olunabileceği söylenir fakat söz verilmemelidir.

Tüm yönleriyle uyuşturucudan ve yarattığı komplikasyonlardan kurtulmuş olan kişi hastaneden çıktıktan sonra bu maddeleri tekrar kullanmayacağı konusunda kararlı olursa tedavi yüzde yüz başarı ile sonuçlanır.

Uyuşturucu kullananların bir müddet sonra tekrar alışkanlıklarına yeniden döndükleri sık görülen bir durumdur. Araştırmalar göstermiştir ki uyuşturucuları bıraktıktan sonra bir kere bile almak, tekrar aynı yoğunlukta bağımlılığın oluşmasına sebep olmaktadır. O hâlde tedavi olduktan sonra bu maddelerin yaşam boyu bir daha kullanılmaması gerekir.

Resim 2.12: Tedavi edilmeyen durumların istenmeyen sonuçlar doğurması

2.4. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeye Karşı Mücadele Veren Kurum ve Kuruluşlar

Uyuşturucu madde sorununa karşı arz ve talep boyutuyla bütüncül bir anlayış içerisinde mücadele yürütülmesi artık başarının olmazsa olmaz bir gereği ve koşulu hâline gelmiştir.

Uyuşturucu madde arz süreciyle yani üretim ve kaçakçılığıyla mücadele, uyuşturucu maddeleri kullanıcıdan uzak tutmaya ve bu maddelerin kullanıcıya ulaşmasını önlemeye dönük çalışmalardır ve bu süreç kolluk görevlilerinin birincil görevleri arasındadır.

Madde kullanımıyla mücadele ise öncelikle anne ve babaları, rehber ve diğer öğretmenleri, üniversite öğretim görevlilerini, dernek, vakıf vb. sivil toplum örgütlerini bilgilendirerek potansiyel kullanıcıları uyuşturucu maddelerden uzak tutmaya ve bu

kullanıcıların uyuşturucu maddelere ulaşmasını, bu maddelerle buluşmasını önlemeye yönelik çalışmalardır.

Türkiye’de uyuşturucu ile mücadelede görevli kuruluşlar:

- İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
  - Jandarma Genel Komutanlığı
  - Sahil Güvenlik Komutanlığı
- DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
- SAĞLIK BAKANLIĞI
  - İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü
  - AMATEM (Alkol ve Madde Bağımlıları Tedavi Merkezi)
- TARIM BAKANLIĞI
  - Toprak Mahsulleri Ofisi
- GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI
  - Gümrükler Genel Müdürlüğü
  - Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü
- DEVLET BAKANLIĞI (Aileden Sorumlu)
  - Aile Araştırma Kurumu

Anayasa’nın 58. maddesinde devletin gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alacağı ifade edilmektedir.

Bu görevin yerine getirilmesi amacıyla ilgili kurumlarla yürütülen ortak çalışmalar sonucunda uyuşturucu kullanımı ile mücadele için ilgili birimler arasında eşgüdüm sağlamak ve mücadelede ulusal strateji politikaları tespit etmek amacıyla bir yapı oluşturulması öngörülmüştür.

Bu amaçla Milli Güvenlik Kurulu’nun 26.04.1996 tarih ve 393 sayılı tavsiye kararı ile “Uyuşturucu Madde Kullanımı ile Mücadele Takip ve Yönlendirme Üst Kurulu” ile “Uyuşturucu Madde Kullanımı ile Mücadele Takip ve Yönlendirme Alt Kurulu” oluşturulmuş ve Bakanlar Kurulu’nun 25.07.1997 tarihi ve 97/9700 sayılı kararı ile;

- Adalet Bakanlığı,
- Milli Savunma Bakanlığı,
- İçişleri Bakanlığı,
- Dışişleri Bakanlığı,
- Milli Eğitim Bakanlığı,

-
- Sağlık Bakanlığı,
  - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,
  - YÖK Başkanlığı,
  - MGK Genel Sekreterliği,
  - Emniyet Genel Müdürlüğü (Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı),
  - Diyanet İşleri Başkanlığı,
  - TRT Genel Müdürlüğü,
  - Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü,
  - SHÇEK Genel Müdürlüğü,
  - DPT Müsteşarlığı,
  - Jandarma Genel Komutanlığı,
  - RTÜK Başkanlığı,
  - Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı görevlendirilmiştir.

Bu kurulların amacı uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımı ve bağımlılığı ile mücadele faaliyetlerini yürütmek, maddenin kötüye kullanımını önlemek, alınacak tedbirleri tespit ederek kurumlar arasında çalışmalarını koordine etmektir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Sınıfta gruplar oluşturup uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tedavisine yönelik bir duvar gazetesi hazırlayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden korunma yolları ile ilgili bilgi toplayınız.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Grup oluşturunuz. ➤ Kütüphane, İnternet ortamı, ilgili kurum ve kuruluşlardan faydalanabilirsiniz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden korunma yollarını araştırınız.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kitap, broşür ve resimlerden faydalanabilirsiniz. ➤ Konuyla ilgili etkileyici sözler ve şiirler bulabilirsiniz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gazetenizde uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığına geçiş dönemleri ile ilgili bilgi veriniz.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığına geçiş dönemlerini, özelliklerini gösteren tablo hazırlayabilirsiniz. ➤ Gerekirse öğrenme faaliyetinden yararlanabilirsiniz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gazetenizde uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığının tedavisi konusunda bilgi veriniz.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığının tedavisi konusunu tekrar edebilirsiniz. ➤ Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığının tedavisinde görevli olan kurum ve kuruluşların İnternet sayfalarını inceleyebilirsiniz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Yaptığımız tüm çalışmaları duvar gazetesine özenle ve dikkat çekecek şekilde yerleştiriniz.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Hazırladığımız duvar gazetesini öğretmeninizle birlikte kontrol edebilirsiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden korunma yolları kaç grupta incelenebilir?
A) 3
B) 4
C) 2
D) 5
2. Uyuşturucu ile mücadele konusunda aşağıdaki verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?
A) Uyuşturucu maddelerden toplumun korunması için öncelikle bu maddeler üretimden tüketime kadar sıkı bir şekilde denetlenmelidir.
B) Hekim önerisi olmadıkça kesinlikle ilaç kullanılmamalıdır.
C) Uyuşturucunun bir kez dahi kullanımı bağımlılık yapacağından denenmemelidir.
D) Uyuşturucu bağımlısının tedavi için kesin istekli olmasının önemi yoktur.
3. Aşağıdakilerden hangisi uyuşturucu maddelerden korunmada kişinin yapacağı davranışlardan biri değildir?
A) Kişiler, arkadaşlarını seçerken dikkatli olmalıdır.
B) Uyuşturucunun bir kez dahi kullanımı bağımlılık yapacağından merak için de olsa denenmemelidir.
C) Hekim önerisi olmadıkça kesinlikle ilaç kullanılmamalıdır.
D) Kötü alışkanlıkları olan kişilerle arkadaşlık kurulmalıdır.
4. “Uyuşturucu madde bağımlılığının başlangıcı yalnızca bir kez denemek amacıyla kullanılması ya da doktor önerisiyle alınan bir ilacın daha sonra kontrol dışında kullanılarak rahatlatıcı etkisine alışılması dönemdir.” ifadesi aşağıdakilerden hangisi için en doğru tanımdır?
A) Erken teşhis ve tedavi aşaması
B) Ruhsal bozuklukların başlama evresi
C) Alışkanlığa geçiş evresi
D) İyileşme evresi
5. Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığına geçiş dönemleri kaç grupta incelenir?
A) 3
B) 2
C) 5
D) 4

6. Uyuşturucu madde tedavisi ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?
- A) Bağımlılıktan kurtulmada en önemli faktör kişinin bırakmayı istemesidir.
B) Hastaneye yatan kişi doktorundan hiçbir alışkanlığını gizlememesi gerekir.
C) Tedavi sadece ev ortamında yapılırsa başarılı olunur.
D) Damar yoluyla uyuşturucu kullananların tedavisi diğerlerine göre daha uzun sürmektedir.
7. Aşağıdakilerden hangisi uyuşturucu madde bağımlılığı tedavi aşamalarından biri değildir?
- A) Bedensel toksin arınması
B) Dinlenme
C) Klinik tedavi
D) İlaç tedavisi
8. Aşağıdaki uyuşturucu ve uyarıcı maddeye karşı mücadele eden kuruluşlardan hangisi Sağlık Bakanlığı'na bağlıdır?
- A) Alkol ve Madde Bağımlıları Tedavi Merkezi (AMATEM)
B) Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM)
C) Gümrükler Genel Müdürlüğü
D) Toprak Mahsulleri Ofisi

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

9. Uyuşturucu madde kullanan kişi.....döneminde hastanede tedavi edilmelidir.
10. Uyuşturucu madde kullanan kişilerin..... döneminde vücutlarında kalıcı bir fiziksel hasar yoktur.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız.

Cevaplarınızın tümü doğru ise “Uygulamalı Test”e geçiniz.

UYGULAMALI TEST

Yakın çevrenizde bulunan alkol ve madde bağımlıları tedavi merkezine giderek tedavi yöntemlerini gözlemleyiniz. Sonuçlarını sınıf ortamında tartışınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için Evet, kazanamadıklarınız için Hayır kutucuklarına (X) işareti koyarak öğrendiklerinizi kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Gideceğiniz kurumu belirlediniz mi?		
2. Gideceğiniz kurum yetkililerinden randevu aldınız mı?		
3. Kurumu ziyaret etme amaçlarınızı belirlediniz mi?		
4. Kurum yetkililerine ve diğer çalışanlara soracağınız soruları belirlediniz mi?		
5. Giyiminizin görüşme için uygun olmasına dikkat ettiniz mi?		
6. Yetkililerle görüşme esnasında insan ilişkilerine ve iletişim kurallarına dikkat ettiniz mi?		
7. Kurum yetkililerinden konunuzla ilgili doküman istediniz mi?		
8. Kurumda uygulanan tedavi yöntemlerini gözlemlediniz mi?		
9. Kurumun fiziki yapısı ve uygunluğu hakkında bilgi aldınız mı?		
10. Kurumda çalışan personellerin görevleri konusunda bilgi aldınız mı?		
11. Hazırladığınız bütün resim ve bilgileri sırasıyla bir dosyaya yerleştirdiniz mi?		
12. Hazırladığınız raporu öğretmenizle birlikte kontrol ettiniz mi?		
13. Çalışmalarınız sırasında zamanı iyi kullandınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetlerini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazandıklarınızı aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi sentetik uyuşturuculardandır?
A) Kokain
B) Morfin
C) Eroin
D) Amfetaminler
2. Aşağıdakilerden hangisi uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığına geçiş dönemlerinden biri değildir?
A) İyileşme evresi
B) Ruhsal bozuklukların başlama evresi
C) Alışkanlığa geçiş evresi
D) Kronik devre
3. Hekim önerisi ve kontrolü dışında keyif almak veya sakinleşmek amacıyla uyuşturucu özelliğindeki ilaçların kullanılmasına ne ad verilir?
A) İyiye kullanma
B) Kötüye kullanma
C) Normal kullanma
D) Düzgün kullanma
4. Aşağıdakilerden hangisi bağımlılıktan kurtulmadaki en önemli faktördür?
A) Dengeli beslenme
B) Hastane şartlarında tedavi edilme
C) Kişinin bırakmayı istemesi ve tedaviyi kabul etmesi
D) Spor yapma
5. Aşağıdaki uyuşturucu ve uyarıcı maddeye karşı mücadele eden kuruluşlardan hangisi İçişleri Bakanlığı'na bağlıdır?
A) Alkol ve Madde Bağımlıları Tedavi Merkezi (AMATEM)
B) Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM)
C) Gümrükler Genel Müdürlüğü
D) Jandarma Genel Komutanlığı
6. Aşağıdaki verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?
A) Uyuşturucular sinir sistemini uyuşturan ve böylece kişinin düşünme yeteneğini yok eden maddelerdir.
B) Yatıştırıcılar ve uyku ilaçları da uyuşturucu maddedir.
C) Uyarıcılar, merkezi sinir sisteminde uyuşturucu etkisi ile ağrıyı kesen analjezik maddelerdir.
D) Uyuşturucuların en büyük zararı beyin ve merkezi sinir sistemi üzerindedir.

7. Aşağıdaki verilen bilgilerden hangisi doğrudur?
- A) Çocuklar, uyuşturucu madde kullanımı konusunda risk taşıyan en büyük gruptur.
  - B) Uyuşturucu maddeler kimyasal yapıları gereği merkezi sinir sisteminin reseptör hücrelerine bağlanarak etki gösterir ve bağımlılık yaratır.
  - C) Hekim önerisi olmadıkça ilaç kullanılmalıdır.
  - D) Ruhsal bozuklukların başlama evresinde organlarda ağır hasarlar ve ruhsal çöküntü görülür.
8. Hastaneden çıktıktan sonra kişinin fiziki, psikolojik ve sosyal yönden güç kazandığı devre aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Rehabilitasyon dönemi
  - B) İyileşme dönemi
  - C) Tedavi dönemi
  - D) Tedavi sonrası dönem
9. Aşağıdakilerden hangisi uyuşturucu maddeleri kullanıcıdan uzak tutmaya, bu maddelerin kullanıcıya ulaşmasını önlemeye dönük çalışmalardır?
- A) Bilgilendirme çalışmaları
  - B) Denetim ve kontroller
  - C) Rehberlik çalışmaları
  - D) Üretim ve kaçakçılığıyla mücadele
10. Aşağıdaki verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?
- A) Uyuşturucuları bıraktıktan sonra bir kere bile almak, tekrar aynı yoğunlukta bağımlılığın oluşmasına sebep olmaktadır.
  - B) Kan, idrar ve tükürükten uyuşturucu tayini yapılarak kullanılan maddeler ve bunların dozajı hakkında bilgi sahibi olunmaz.
  - C) Uyuşturucu madde bağımlılığı özellikle çocuklar arasında hızla yayılmaktadır.
  - D) Kaza veya ameliyat sonucu kullanılan kuvvetli ağrı kesiciler kolaylıkla bağımlılık oluşturabilmektedir.
11. Hangi maddeler kullanıldığında kişiyi gerçek dünyadan uzaklaştırıp hayal âlemine daldırarak zaman ve yer kavramını zayıflatarak düşünme ve algılamada bozukluklara sebep olur?
- A) Hayal gördürücüler
  - B) Uyuşturucular
  - C) Uyarıcılar
  - D) Narkotikler
12. Güçlü ağrı kesiciler ve sakinleştirici ilaçlar hangi bakanlık tarafından sıkı bir şekilde denetlenmektedir?
- A) Tarım Bakanlığı
  - B) İçişleri Bakanlığı
  - C) Sağlık Bakanlığı
  - D) Dışişleri Bakanlığı

13. Uyuşturucu madde bağımlılığı tedavisi kaç aşamada gerçekleştirilir?
A) 3
B) 5
C) 2
D) 4
14. Durumu çok ağır, bağımlılığın yanında başka hastalıkları da olanlara hangi tedavi yöntemi uygulanmalıdır?
A) Bedensel toksin (zehir) arınması
B) İlaç tedavisi
C) Ayakta tedavi
D) Klinik tedavi

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız.

Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmenimize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ -1'İN CEVAP ANAHTARI

1	A
2	B
3	A
4	D
5	B
6	A
7	C
8	D
9	B
10	C

ÖĞRENME FAALİYETİ -2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	C
2	D
3	D
4	C
5	A
6	C
7	B
8	A
9	ruhsal bozuklukların başlama evresi
10	alışkanlığa geçiş evresi

MODÜL DEĞERLENDİRMEİNİN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	A
3	B
4	C
5	A
6	C
7	B
8	A
9	D
10	B
11	A
12	C
13	D
14	B

ÖNERİLEN KAYNAKLAR

- KERİMOĞLU E., **Aile Tedavileri**, Ankara Üniversitesi Çocuk Psikiyatrisi Bilim Dalı Yayınları, Ankara, 1996.
- www.tubim.gov.tr

KAYNAKÇA

- BAYER M., **Kriminal Laboratuvar Analizleri**, Son Gür Eğitim Hizmetleri Yayıncılık, Ankara, 2003.
- COŞKUN B., A. EGEMEN, Ç. GÜLER, G. KARNA, C. ÖZCAN, Z. ÖZTEK, **Sağlık Bilgisi Lise III**, MEB Basımevi, İstanbul, 1989.
- KERİMOĞLU E., **Aile Tedavileri**, Ankara Üniversitesi Çocuk Psikiyatrisi Bilim Dalı Yayınları, Ankara, 1996.
- KÖKNEL Özcan, **Bağımlılık-Alkol ve Madde Bağımlılığı**, Altın Kitaplar, İstanbul, 1998.
- KURT Ş., **Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları ile İlgili Mevzuat**, Kazancı Yayınları, İstanbul, 1992.
- ÖZYAZICI A., **Alkollü İçkiler, Sigara ve Diğerleri**, Halk Eğitim Serisi: 4, Ankara, 1996.
- ŞAVLI S., **Sağlık Bilgisi**, A Yayıncılık, Ankara, 2010.
- UĞUREL Şermin R., **Gençlik Psikolojisi**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1984.
- **Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 1998**, EGM. KOMDB Yayınları, Ankara, 1999.
- **2006 Raporu**, KOM Daire Başkanlığı, Ankara, 2007.
- **“Çocukları Sevgiyle Bağımlılıktan Kurtarın”**, Hürriyet, 22.08.2010.
- www.mfa.gov.tr
- www.narkotik.iem.gov.tr
- www.sakarya.pol.tr
- www.tadoc.gov.tr
- www.tubim.gov.tr
- www.umud.org
- www.yeniden.org.tr
- www.yesilayankara.org.tr